

astfel încît nu pe temeiul acestora poate fi rezolvată problema personajului (sau poate personajelor¹²) ce figurează în documente sub numele de « Negru Vodă ».

Faptul că Radu I a dăruit Tismanei, încă înainte de terminarea construcției mănăstiri (Dan I arată precis că numai el a ajuns să termine lăcașul (= храм), rămas neterminat la moartea tatălui său) și fără o consemnare în scris a donației, arată o neobișnuită grabă, ce își găsește explicația în aceea că obștea călugărească a noii fundații era gata constituită — ea nefiind decît, cu mici modificări, vechea obște de la Vodița² — și că, refugiată sau alungată din regiunea Severinului, ea pierduse toate proprietățile ei anterioare și deci orice venituri din care să se întrețină. Astfel, dania lui Radu apare ca un fel de « compensație » dată călugărilor pentru paguba suferită prin pierderea mai vechilor posesiuni³. Dar domnul român, cum vom vedea, nutrea încă speranța unei grabnice reluări a ținuturilor acum ocupate de regatul maghiar, astfel încît dania avea un caracter provizoriu, pînă la restabilirea situației anterioare. Fiind vorba însă de asigurarea unor mijloace de trai necesare comunității călugărești rămase fără rosturi, dania a trebuit să se facă foarte curînd după pierderea Vodiței — întîmplată (ținînd seama de cele arătate mai sus)⁴ către sfîrșitul anului 1374 sau începutul celui următor — adică (admițînd că ea a avut loc după întoarcerea lui Nicodim de la Constantinopol) spre sfîrșitul anului 1375 sau începutul anului 1376. În acest caz, dat fiind că cel care o face este nu Vladislav, ci, după cum am văzut, Radu, sîntem siliți să admitem că domnia acestuia din urmă a început mai devreme decît se consideră îndeobște⁵.

Mult sperata reluare grabnică a Severinului avea să mai întîrzie însă cîțiva ani. Într-adevăr, o știre cuprinsă într-un întreg grup de cronici italiene amintește — în diferite variante — despre un război purtat de către regele Ludovic cu « Radano, principe de Bulgari, infedele »⁶, în care bătălia decisivă a fost cîștigată — cu greu, ce e drept — de către rege, la « 1377, di VII del mese di Zugno »⁷. Greutățile întîmpinate de Ludovic ar fi provenit, după una dintre versiuni⁸, din aceea că dușmanul său își putuse procura — prin intermediul Veneției, care, cînd era vorba de negustorie nu stătea să întrebe de confesiunea și nici chiar de religia celor cu care făcea afaceri — un mare număr de armuri⁹ cu care și-a echipat ostașii. Această procurare de armuri implică însă o pregătire a războiului făcută pe îndelete de către domnul român, care a avut deci el inițiativa conflictului.

Pare probabil deci ca, pînă la lupta amintită mai sus, nici domnul și nici supușii săi să nu fi pierdut nădejdea reluării Severinului; cert este însă că, după bătălia pierdută, orice speranțe în această privință trebuiau să fie — cel puțin pentru o bună bucată de timp — spulberate¹⁰. Admițînd că, așa cum am spus-o mai sus, dania de sate a lui Radu fusese făcută

¹ Nu este cu totul de exclusă nici ipoteza — ce ne pare totuși mai puțin întemeiată — ca sub numele de « Negru vodă » să se fi înțeles « personificarea începuturilor statului muntean », după expresia lui Hasdeu (*Istoria critică*, p. 120).

² Unele schimbări par să se fi petrecut totuși în componența obștii; dar asupra acestor amănunte vom reveni mai departe.

³ Că asemenea « compensații » erau, într-adevăr, în obiceiurile vremii ne-o arată schimbarea — în două rânduri — a posesiunilor de la sud de Dunăre dăruite mănăstirilor Vodița și Tismana de către cneazul Lazăr, schimbare provocată de faptul că cele vechi fuseseră ocupate de către turci (vezi P. P. Panaitescu, *Mircea cel Bărin*, p. 148—151 și harta de la p. 147).

⁴ Vezi mai sus, p. 267.

⁵ Data admisă în prezent este « c.1377 » (vezi DIR, *Introducere*, I, p. 485). Dar anul 1377 nu poate constitui, cum se va vedea îndată, decît un simplu *terminus a quo*, căci Radu trebuia să se fi aflat în scaun cel puțin cu cîteva luni înainte de iunie al acestui an. Ultima mențiune despre Vladislav vodă în viață este din 6 iulie 1374 (zvonurile aduse de boierii fugiți din Țara Românească la Curtea lui Ludovic; vezi mai sus, p. 257, nota 3). Faptul că nu Vladislav, ci Radu se ocupă de soarta obștii de la Vodița arată că pierderea Severinului și moartea lui Vladislav sînt două evenimente aproape contemporane. În acest caz, trei ipoteze nu sînt permise: ori Vladislav a murit la foarte scurtă vreme după pierderea Severinului; ori el a căzut chiar cu prilejul luptelor pentru ocuparea cetății; ori, în sfîrșit, aceea că Vladislav era mort la data ocupării cetății de către oștile maghiare. Ca Vladislav să fi murit cu prilejul apărării Severinului ni se pare foarte puțin probabil: evident că, dacă lucrurile s-ar fi petrecut astfel, izvoarele maghiare — și trebuie să ne gîndim în primul rînd la Ioan de Küküllö, atît de dornic să acopere înfrîngerile și să exagereze victoriile lui Ludovic (vezi M. Holban, *op. cit.*, p. 54—56 (48—50) și nota 5 de la p. 55) — n-ar fi omis să consemneze faptul, căci el dădea o deosebită strălucire victoriei obținute de trupele regelui. Fără a exclude posibilitatea ca Vladislav să fi murit curînd după pierderea Severinului, ni se pare totuși mai probabil ca moartea voievodului muntean — cu criza de autoritate pe care (ca în majoritatea cazurilor de acest fel din perioada dăinuirii anarhiei feudale) a putut-o aduce — să fi fost prilejul folosit de Nicolae de Gara pentru a realiza, prin surprindere, cucerirea cetății. Moartea lui Vladislav s-ar situa, credem, către sfîrșitul lui 1374 sau începutul lui 1375.

⁶ *Addimentum secundum ad Chronicon Cortusianorum* în L. A. Muratori, *Rerum Italicarum scriptores*, vol. XII, Milano, 1728, p. 984. Vezi întreaga bibliografie la G. I. Brătianu, *L'expédition de Louis I-er de Hongrie contre le prince de Valachie Radu I-er Basaraba en 1377*, în RHSEE, II, (1925), p. 73—82.

⁷ Deci 7 iunie 1377.

⁸ Cronaca Cararese (extras reproduc în anexă la articolul citat în nota precedentă.)

⁹ Numărul de 10 000 de armuri este evident exagerat; totuși ele trebuie să fi constituit o comandă importantă de vreme ce a ajuns a fi consemnată în cronică. O asemenea cumpărătură făcută în Italia indică o bună situație financiară a domniei și nu ni se pare a constitui o simplă coincidență faptul că tocmai de la Radu I cunoaștem un foarte mare număr de emisiuni monetare, ceea ce implică aruncarea pe piață a unei apreciable cantități de metal prețios.

¹⁰ Dimpotrivă, regele credea că poate spera o cucerire a Țării Românești, căci el promitea, la 19 noiembrie 1377, scutiri de dări « ... si, Deo volente, terra Transalpana, ut speramus, ad manus nostra deveniet ... » (*Urkundenbuch*, II, nr. 1 085, p. 480; Hurmuzaki-Denusianu, *Documente*, I, nr. 189, p. 242—243).